

Lög og bókmenntir í íslensku samhengi

Ekki er daglegt brauð að nýútkomnar íslenskar skáldsögur og ævisögur komist í fréttir eða veki víðtækar umræður á síðum dagblaða og í netheimum. Eftirminnileg dæmi um þetta frá síðari árum eru verkin *Halldór 1902-1932. Ævisaga Halldórs Kiljans Laxness* (2003) eftir Hannes Hólmstein Gissurarson, *Konan við 1000°. Herbjörg María Björnsson segir frá* (2011) eftir Hallgrím Helgason og *Útlaginn* (2015) sem Jón Gnarr skrifaði í samstarfi við Hrefnu Lind Heimisdóttur. Að miklu leyti snerust deilurnar um bók Hannesar um meint brot á lögum um höfundarétt á meðan deilurnar um hinar bækurnar snerust um meint brot á lögum um friðhelgi einkalífs og ærumeiðingar. Dómsmál var höfðað vegna bókar Hannesar sem endaði með því að hann var dæmdur til að greiða Auði Laxness, ekkju skáldsins, 1,5 milljónir fyrir brot á höfundarétti og 1,6 milljónir í málskostnað.¹ Hins vegar var hvorki Hallgrími né Jóni stefnt vegna skrifa sinna enda í báðum tilvikum óljóst hverjir aðrir ættu þar beina aðild að málum.

Þessi þrjú verk eru til marks um að heimar bókmennta og skáldskapar geta skarast margvíslega við lög og rétt. Slíkt eru ekki ný tíðindi fyrir íslenska lesendur sem hafa í aldaraðir haldið upp á miðaldatexta á borð við *Brennu-Njáls sögu*, *Ljósvetninga sögu* og *Hrafnkels sögu* þar sem lagadeilur og málaferli eru ein meginuppistaðan og lögspekingar eru söguhetjur. Vangaveltur um tengsl þessara og fleiri sagna við okkar elstu lögbækur, svo sem *Grágás* og *Jónsbók*, urðu snemma gildur þáttur í alþjóðlegum forn-sagnarannsóknnum, ekki síst meðal þýskra fræðimanna á nítjándu öld.² Á síðustu áratugum hefur þessi rannsóknarhefð gengið í endurnýjun lífdaga, meðal annars fyrir tilstilli bandaríska bókmenntafræðingsins Theodores M. Andersson og landa hans, lögfræðingsins Williams Ian Miller.³

¹ Hrd. 211/2007.

² Sjá meðal annars Karl von Lehmann og Hans Schnorr von Carolsfeld, *Die Njálsage insbesondere in ihren juristischen Bestandtheilen: Ein kritischer Beitrag zur altnordischen Rechts- und Literaturgeschichte*, Berlín: R.L. Prager, 1883.

³ Sjá meðal annars Theodore M. Andersson og William Ian Miller, *Law and Literature in Medieval Iceland*, Stanford, CA: Stanford University Press, 1989. Bókin

Jafnframt hefur orðið til athyglisverður flokkur sögulegra skáldsagna þar sem efniviðurinn eru málsskjöl um íslensk sakamál frá fyrri tíð. Þekktasta verkið af þessu tagi er líklega *Svartfugl. Skáldsaga um Sjöundármálin* (1938) eftir Gunnar Gunnarsson en hún kom upphaflega út á dönsku árið 1929. Af öðrum slíkum sakamálasögum má nefna *Íslandsklukkuna* (1943-1946) eftir Halldór Kiljan Laxness, *Yfirvaldið. Skáldsaga eftir bestu heimildum og skilríkjum* (1973) eftir Þorgeir Þorgeirsson, *Dauðamenn. Söguleg skáldsaga* (1982) eftir Njörð P. Njarðvík og *Grámosinn glóir* (1986) eftir Thor Vilhjálmsson. Nýlegt dæmi af þessu tagi í íslenski bókmenntaflóru er *Náðarstund* (2014) eftir áströlsku skáldkonuna Hannah Kent í þýðingu Jóns St. Kristjánssonar. Sagan kom upphaflega út á ensku árið 2013 undir titlinum *Burial Rites* og vakti athygli víða um heim en viðfangsefnið er að hluta til það sama og í sögu Þorgeirs, þótt efnistökin séu ólík.

Að auki hafa ótal lögfræðingar, dómarmar og sakborningar skotið upp kollinum í fjöldamörgum íslenskum skáldverkum, ekki síst í þeirri bylgju glæpasagna sem hafa komið út hér á landi síðustu tvo áratugi. Í sumum þessara verka eru glæpir og refsingar beinlínis í brennidepli. Hér er um að ræða hefð sem nær að minnsta kosti aftur til fyrstu áratuga tuttugustu aldar. Má í því sambandi minna á ýmis leikrit Guðmundar Kamban, ekki síst *Marmara* (1918) þar sem meginviðfangsefnið er dauðarefsingar. Af nýlegri verkum má nefna skáldsögurnar *Ég heiti Ísbjörg, ég er ljón* (1989) eftir Vigdísi Grímsdóttur, *Kötu* (2014) eftir Steinar Braga og *Gott fólk* (2015) eftir Val Grettisson sem allar eiga það sameiginlegt að fjalla um ofbeldi karla í garð kvenna og tilraunir einstaklinga til að taka lögin í eigin hendur. Á seinni árum hefur opinber meðferð margvíslegra mála þar sem kynferðisleg áreitni, misnotkun og nauðganir koma við sögu sætt harðri gagnrýni og hefur athyglin beinst meðal annars að lagarammanum og þætti lögreglu og dómstóla. Verk skálda og rithöfunda eru veigamikil innlegg inn í þessa umræðu sem í eðli sínu snýst um grundvallaratriði: lög og rétt, glæp og refsingu.

Erlendis hafa þverfaglegar rannsóknir á sviði laga og bókmennta verið blómlegar á undanförunum áratugum, ekki síst í Bandaríkjunum, en rannsóknarhefðin þar er gjarnan rakin til seinustu áratuga níttjándu aldar. Árið 1882 sendi lögfræðingurinn Irving Browne (1835–1899) frá sér mikið rit,

hefur að geyma enskar þýðingar þeirra á *Ljósveitninga sögu* og *Valla-Ljóts sögu*, ásamt ítarlegum inngangi og athugasemdum. Nánar er fjallað um viðamikil skrif Millers um íslenskar fornþekktir og lög í inngangi að grein hans aftar í þessu hefti, bls. 39–40.

Law and Lawyers in Literature (Lög og lögfræðingar í bókmenntum) sem hefur að geyma fjölda sýnishorna úr heimsbókmenntunum (m.a. úr leikritum, ljóðum, skáldsögum og ritgerðum) þar sem lög og lögfræðingar koma við sögu. Browne ræðir um hvert dæmi en bók hans er þó nær því að vera sýnisbók en fræðirit á þessu sviði.⁴ Á fyrstu áratugum tuttugustu aldar mótaðist síðan meðal bandarískra lögfræðikennara hreyfing í kringum lög og bókmenntir (e. *the law and literature movement*) sem hafði framan af þann tilgang að bæta menntun lögfræðinema. Er hreyfingin gjarnan rakin til bókalista sem John H. Wigmore, rektor við Northwestern University Pritzker School of Law, þróaði í nokkrum áföngum yfir skáldverk þar sem lög, lögfræðingar og réttarhöld eru meginviðfangsefnið. Wigmore taldi að lestur slíkra verka víkkaði sjóndeildarhring lögfræðinga og dómara og gerði þá hæfari til að sinna starfsskyldum sínum.⁵ Áður en yfir lauk taldi listi Wigmore's 100 titla en meðal þeirra höfunda sem hann hélt á lofti voru James Fenimore Cooper, Charles Dickens, George Eliot, Robert Lewis Stevenson, Honoré de Balzac, Alexandre Dumas og Lev Tolstoj. Ýmsir hafa orðið til þess að lengja og endurskoða þennan lista á síðari árum en slíkt starf, sem og fjölbreytt umfjöllun um lögfræðilegar hliðar tiltekinna skáldverka, hefur smám saman mótað einhvers konar hefðarveldi (e. *canon*) á þessu sviði. Því tilheyrja meðal annars leikritið *The Merchant of Venice* (*Kaupmaðurinn í Feneyjum*) eftir William Shakespeare og skáldsögurnar *Michael Kohlhaas* (*Mikkjáll frá Kolbeinsbrú*) eftir Heinrich von Kleist, *Mansfield Park* (*Mansfield-garður*) eftir Jane Austen, *Billy Budd, Sailor* (*Sjómaðurinn Billy Budd*) eftir Herman Melville, *Der Process* (*Réttarhöldin*) eftir Franz Kafka, *L'Étranger* (*Útlendingurinn*) eftir Albert Camus og *To Kill a Mockingbird* (*Að drepa hermikráku*) eftir Harper Lee.⁶

Um miðjan þriðja áratuginn færði bandaríski dómarrinn Benjamin N. Cardozo annars konar rök fyrir því að lögfræðingar kynntu sér skáldskap og bókmenntir. Þar sem starf stéttarinnar snerist að verulegu leyti um skrif (að semja sóknar- og varnarræður, lög og dómsorð) væri yfirgripsmikil þekking á stíl og stílbrögðum gagnleg hverjum þeim sem vildi ná árangri

⁴ Sjá m.a. John Hursh, „A Historical Reassessment of the Law and Literature Movement in the United States“, *Graat* 14. júní 2013, sótt 6. apríl 2018 af <http://www.graat.fr/1hursh.pdf>.

⁵ John Henry Wigmore, „A List of 100 Legal Novels“, *Illinois Law Review* 17(1)/1922–1923, bls. 26–41.

⁶ Sjá Richard H. Weisberg, „Wigmore and the Law and Literature Movement“, *Law and Literature* 21(1)/2009, bls. 129–145.

í faginu.⁷ Skrif Cardozos og fjölmargra sporgöngumanna hans hafa eftir almenna vitund um að lögfræðilegir textar hafi ýmis bókmenntaleg einkenni en það er efni sem James Boyd White tók til ítarlegrar umræðu í bók sinni *The Legal Imagination (Hið lögfræðilega ímyndunaraf)* árið 1973. Hún er talin marka tímamót í akademískum rannsóknum á þessu sviði. Á næstu tveimur áratugum urðu lög og bókmenntir að viðurkenndu þverfaglegu rannsóknarsviði í Bandaríkjunum með þátttöku áhrifaríkra lögfræðinga, heimspekinga og bókmenntafræðinga. Í þeim hópi eru Richard Weisberg, Richard A. Posner, Martha Nussbaum, Ronald Dworkin, Stanley Fish og Peter Brooks. Ekki leið á löngu þar til bandaríska fræðiumræðan fór að hafa áhrif víðar, meðal annars í Evrópu. Staðbundnar lögfræðilegar hefðir og bókmenntir hafa eðlilega mótað rannsóknir í ólíkum löndum en ýmis dæmi eru um hve erfitt getur reynst að skapa raunverulegan umræðugrundvöll milli lögfræðinga og fræðimanna af sviði hugvísinda.

Hér á landi hafa ýmsir fræðimenn sinnt rannsóknum sem unnt er tengja sviði laga og bókmennta. Sterkust hefur hefðin verið í rannsóknum á lagalegum grundvelli íslenskra miðaldabókmennta en þegar hugað er að rannsóknum á íslenskum skáldverkum frá síðari öldum vekur sérstaka athygli samstarf bókmenntafræðingsins Sveins Skorra Höskuldssonar og lögfræðingsins Þórs Vilhjálmssonar. Árið 1969 kenndu þeir saman námskeið sem ætlað var nemendum í þeim ólíku deildum Háskóla Íslands sem þeir kenndu við; Þór var prófessor við lagadeild og Sveinn Skorri nýráðinn lektor í íslenskum bókmenntum við heimspekideild. Í grein sinni, „Játningarnar í Sjöundármálinu“ sem birtist árið 2006, segir Þór svo frá:

Texti þingbókar Barðastrandarsýslu frá 1802 um Sjöundármálið var skrifaður upp af laganemum og síðan dreift til þátttakenda. Þessi texti var borinn saman við það, sem um réttarhöldin segir í skáldsögu Gunnars Gunnarssonar, *Svartfugli*, og rætt var um þýðingu þess í bókinni. [...] Afbrotin sjálf voru stórglæpir en í huga greinarhöfundar hefur annað úr þessari morðsögu verið áleitnið alla tíð síðan. Eru það sinnaskipti morðingjanna í réttarhöldunum og játningar þeirra.⁸

⁷ Benjamin N. Cardozo, „Law and Literature“, *Yale Review* 14/1925, bls. 699–718.

⁸ Þór Vilhjálmsson, „Játningarnar í Sjöundármálinu“, *Guðrúnarbók: Afmælisrit til heiðurs Guðrúnu Erlendsdóttur 3. maí 2006*, Reykjavík: Hið íslenska bókmenntafélag, 2006, bls. 489–497.

Grein Þórs var síðbúinn ávöxtur námskeiðsins en það má einnig ætla að efnismikill eftirmáli Sveins Skorra við útgáfu hans af sögu Gunnars frá 1978, þar sem dómsmálið frá 1802 kemur nokkuð til tals, hafi einnig tekið mið af samstarfi þeirra Þórs.⁹

Hluti af þeim íslensku og erlendu bókmenntaverkum sem hér hafa verið nefnd voru viðfangsefni nemenda í námskeiðinu *Bókmenntir og lög* sem Jón Karl Helgason kenndi á meistarastigi í íslensku við Háskóla Íslands vorið 2016. Meðal gestakennara í námskeiðinu voru Helga Kress, prófessor emeritus í almennri bókmenntafræði, Ástráður Eysteinnsson, prófessor í sömu námsgrein, Björg Thorarensen prófessor við lagadeild Háskóla Íslands og Sigríður Friðjónsdóttir ríkissaksóknari. Einnig heimsóttu nemendur Hæstarétt og fræddust um starfsemi hans. Í framhaldi skipulögðu Guðrún Baldvinsdóttir, Sólveig Ásta Sigurðardóttir og Einar Kári Jóhannsson málstofu um lög og bókmenntir á ráðstefnunni *NonFictionNow* sem fram fór í Reykjavík í júnímánuði 2017. Meginmarkmið námskeiðsins og málstofunnar var að kanna og vekja áhuga á marghátuðum tengslum lögfræðinnar við bókmenntafræði, sagnfræði og heimspeki. Markmiðið með þessu þemahefti *Ritsins* er það sama en hér birtast fjórar frumsamdar og tvær þýddar greinar þar sem lög og bókmenntir fléttast saman.

Í þremur þessara greina er sjónum beint að íslenskum miðaldabókmenntum. Gunnar Karlsson sagnfræðingur fjallar um lög, siðareglur og bókmenntatexta frá fyrstu öldum Íslandsbyggðar sem snerta annars vegar á eignarétti höfunda á eigin textum og hins vegar þeim hömlum sem tjáningu miðaldaskálda voru settar. Lára Magnúsardóttir sagnfræðingur túlkar afmarkaða kafla í *Árna sögu biskups* í ljósi þeirra afdrifaríku pólitísku breytinga sem urðu hér á landi á síðari hluta þrettándu aldar með norsku konungsvaldi og vaxandi andlegu valdi kaþólsku kirkjunnar. Þá er birt íslensk þýðing á nýlegri grein eftir William Ian Miller þar sem greint er hvernig lykilmáttur úr *Egils sögu*, *Njáls sögu* og *Sturlu sögu* beita ógnandi framkomu og hótunum í samskiptum við aðra. Höfuðáhersla er lögð á lagaþrætur Hvamms-Sturlu Þórðarsonar og Páls Sölvasonar vegna Deildartungumála.

Hin þýdda greinin er eftir tvo danska fræðimenn, bókmenntafræðinginn Karen-Margrethe Simonsen og lögfræðinginn Ditlev Tamm. Þau fjalla um nóvelluna *Præsten i Vejlbys (Vædlaklerk)* eftir danska nítjándu aldar

⁹ Sveinn Skorri Höskuldsson, „Um Svartfugl“, í Gunnar Gunnarsson, *Svartfugl*, Reykjavík: Almenna bókafélagið, 1978, bls. 227–258.

skáldið Steen Steensen Blicher en hún byggði á þekktu sakamáli frá fyrri hluta sautjándu aldar þar sem danskur prestur var ákærður og dæmdur fyrir að hafa myrt vinnumann sinn. Loks eru hér birtar tvær greinar eftir þrjá unga bókmenntafræðinga sem sóttu áðurnefnt námskeið. Einar Kári Jóhannsson greinir áðurnefndar skáldsögur Steinars Braga og Vals Grettissonar í ljósi hugmynda Williams Ian Miller og fleiri fræðimanna um söguleg tengsl hefnda og réttarfars. Guðrún Baldvinsdóttir og Sólveig Ásta Sigurðardóttir skrifa aftur á móti um það hvernig deilurnar um áðurnefndar bækur Hallgríms Helgasonar og Jóns Gnarrs tengjast lögum um tjáningarfrelsi og friðhelgi einkalífs, sem og almennari viðhorfum fólks til þessara efna. Þau Einar Kári, Guðrún og Sólveig hafa einnig þýtt erlendu greinarnar í samvinnu við Láru Magnúsardóttur og Jón Karl Helgason.

Þessar sex greinar stækka vonandi umdæmi fræðilegrar umræðu á íslensku á sviði laga og bókmennta en þess má geta að á seinni árum hefur umtalsverð fræðileg umræða um höfundaréttarmál meðal annars tengst ævi og ferli Halldórs Laxness.¹⁰ Á allra síðustu árum hafa svonefnd Natansmál notið töluverðrar athygli fræðimanna á sviði sagnfræði og bókmenntafræði og er grein Helgu Kress um efnið, „Eftir hans skipun: Natansmál í ljósi sagnadansa og eftirmæla“ frá árinu 2014, skýrt dæmi um rannsóknir sem hægt er að fella undir rannsóknarsvið laga og bókmennta.¹¹ Skáldsagan

¹⁰ Hér má nefna rannsóknir á tilraunum Alþingis til að koma í veg fyrir útgáfur á íslenskum fornsögum með nútímastafsetningu sem Halldór Laxness, Ragnar Jónsson og Stefán Ögmundsson stóðu að á fimmta áratug liðinnar aldar. Sjá meðal annars Einar Arnórsson, „Stjórnarskráin og Hrafnkötulmálið“, *Tímarit lögfræðinga* 3(1)/1953, bls. 14–26; Jón Hnefill Aðalsteinsson, „Hrafnkötluútgáfan: Aðdragandi og eftirmál“, *Lesbók Morgunblaðsins* 1. júní 1968, bls. 8–9 og 12; Jón Karl Helgason, „We Who Cherish Njáls saga: Alþingi as Literary Patron“, í *Northern Antiquity. The Post-Medieval Reception of Edda and Saga*, ritstj. Andrew Wawn, London: Hisarlik Press, 1994, bls. 143–161. Þá má nefna þá umræðu sem áðurnefnt rit Hannesar Hólmsteins Gissurarsonar um Halldór Laxness vakti á fyrstu árum þessarar aldar. Sjá m.a.: Sigurður Gylfi Magnússon, *Fortíðardraumar: Sjálfsbókmenntir á Íslandi*. Sýnisbók íslenskrar alþýðumeningar 9, Reykjavík: Háskólaútgáfan, 2004, bls. 237–298; Helga Kress, „Meðal annarra orða: Um aðferðafræði og vinnubrögð við ritun ævisögu Halldórs Laxness 1“, *Saga* 42(1)/2004, bls. 187–220; Helga Kress, „Meðal annarra orða: Um aðferðafræði og vinnubrögð við ritun ævisögu Halldórs Laxness 2“, *Saga* 42(2)/2004, bls. 187–222; Jón Ólafsson, „Fölsuð fræði: Stuldur, svindl og uppspuni í vísindasamfélaginu“, *Ritið* 3/2004, bls. 103–121; Jón Karl Helgason, „Þýðing, endurritun, ritstuldur“, *Íslensk menning II: Til heiðurs Sigurði Gylfa Magnússyni*, ritstj. Magnús Þór Snæbjörnsson, Reykjavík: Einsögustofnun, 2007, bls. 97–113.

¹¹ Sbr. Helga Kress, „Eftir hans skipun: Natansmál í ljósi sagnadansa og eftirmæla Agnesar“, *Saga* 52(1)/2014, bls. 99–118. Sjá einnig Eggert Þór Bernharðsson,

Náðarstund eftir Hannah Kent hefur aukið enn áhuga á þessu sögulega dómsmáli og orðið meðal annars tilefni málstofu á Hugvísindafingi vorið 2015.¹² Þá má atla að skáldsagan og umrædd fræðileg skrif hafi orðið kveikja þess að Lögfræðingafélag Íslands efndi til nýrra réttarhalda yfir morðingjum Natans nálægt vettvangi glæpsins haustið 2017.¹³ Sameiginlegur áhugi sagnfræðinga, bókmenntafræðinga og lögfræðinga á þessu tiltekna máli gefur til kynna að jarðvegur sé hér á landi fyrir frjóa samræðu milli þessara rannsóknarsviða.

Tvær greinar utan þema birtast í þessu hefti og, líkt og þemagreinarnar, fjalla þær bæði um efni nálægt okkur og fjarri í tíma. Hjalti Hugason ræðir um siðbótina í grein sinni „Seigfljótandi siðaskipti. Viðhorf og staðalmyndir í siðaskiptarannsóknum“. Fimm hundruð ár eru liðin um þessar mundir frá upphafi siðbótarstarfs Marteins Lúthers og er í greininni varpað ljósi á ný sjónarmið í rannsóknum á siðbótinni og afleiðingum hennar sem höfundur segir brýnar á öllum sviðum hug- og mannvísinda. Litið er svo á að siðaskiptin á Íslandi hafi falist í hægfara þróun og verið, eins og Hjalti orðar það, seigfljótandi bæði á lengdina og breiddina. Í greininni koma fram nýjar og áhugaverðar áherslur í rannsóknum á siðbótarsöggunni, fjallað er um hlutverk staðalmynda og gerð grein fyrir þeirri breytingu sem varð á prestastéttinni eftir að hin nýja kirkjuskipan siðbótarinnar var lögtekin.

„Friðrik, Agnes, Sigríður og Natan: Heimildagrunnur morðbrennunnar á Illugastöðum árið 1828“, *Saga* 51(2)/2013, bls. 9–56; Vilhelm Vilhelmsson, „Stílfært og sett í samhengi: Um heimildagildi vitnisburða í réttarheimildum“, *Saga* 53(1)/2015, bls. 15–45.

- ¹² Tveir fyrirlestrar voru fluttir á málstofunni: Ingibjörg Ágústsdóttir, „Kvenmorðingjar í kulda norðurs: Um áhrif Margaret Atwood á Burial Rites eftir Hannah Kent“ og Helga Kress „Myrkraverk: Um morðnóttina á Illugastöðum í mars 1828 frá Árbókum Jóns Espólín (1855) til skáldsögu Hannah Kent, *Burial Rites* (2013)“. Sjá: „Konur sem myrða: *Burial Rites* (Náðarstund) eftir Hannah Kent, heimildir og textatengsl“, *Hugvísindastofnun*, sótt 6. apríl 2018 af http://hugvis.hi.is/konur_sem_myrda_burial_rites_nadarstund_eftir_hannah_kent_heimildir_og_textatengsl.
- ¹³ Réttarhöldin fóru fram í félagsheimilinu Hvammstanga 9. september 2017. Gestir þurftu að greiða aðgangseyri og var uppselt á viðburðinn. Sigríður Friðjónsdóttir ríkissaksóknari flutti málið fyrir hönd ákærvaldsins en verjendur voru Gestur Jónsson og Guðrún Sesselja Arnardóttir. Um málið dæmdu Ingibjörg Benediksdóttir, Kolbrún Sævarsdóttir og Davíð Þór Björgvinsson. Sjá m.a. Kristinn H. Guðnason, „Réttad í morðmáli Agnesar Magnúsdóttur“, *DV.is* 4. september 2017, sótt 6. apríl 2018 af <http://www.dv.is/frettir/2017/9/4/rettad-i-mordmali-agnesar-magnusdottur/>.

Í greininni „Samliðan og sérfræðingar“ fjallar Guðrún Steinþórsdóttir um eigindlegar rannsóknir sínar á viðbrögðum og upplifunum fólks af lestri sama texta, brotum úr tveimur skáldsögum eftir Vigdís Grímsdóttur eins og fram kemur í undirtitli. Guðrún ræðir viðbrögð þátttakenda með hliðsjón af hugrænum fræðum, einkum skemakeningunni og hvernig mismunandi bakgrunnur þeirra markar þessi viðbrögð. Niðurstöðurnar sýna að bakgrunnurinn hefur áhrif á upplifun þeirra og tjáningu en einnig á tungutak og beitingu ímyndunaraflsins við að fylla í eyður verksins.

Ritið kemur nú í fyrsta sinn út í rafrænni útgáfu og þar með opnum aðgangi.

Jón Karl Helgason, Lára Magnúsdóttir, Rannveig Sverrisdóttir